

МЕДИАНИНГ ЖАМОАТЧИЛИК ФИКРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ВА ИНФОРМАЦИОН СТРЕССДАН ҲИМОЯЛОВЧИ ФУНКЦИЯСИ

Жаксимуратова Гулжаҳан

Қорақалпоқ давлат университети талабаси, Нукус

АННОТАЦИЯ: Мазкур мақолада медианинг жамоатчилик фикрини шакллантириш ва информацион стрессдан ҳимояловчи функцияси ҳақида сўз боради. Шунингдек, оммавий ахборот воситалари ва маънавий-ғоявий таҳдидлар ҳақида тўқталган.

Калт сўзлар: масс-медиа, жамоатчилик фикри, информацион стресс, глобаллашув, ахборот истеъмоли.

Медианинг таъсир кучи унинг материаллари муайян аудиторияга мўлжаллангани билан ҳам белгиланади. Масалан, ички аудиторияга мўлжалланган материалларни ёши, жинси, ижтимоий мақоми (касб-кори), миллий, диний мансублик каби белгиларга кўра фарқлаш мумкин. Масс-медиа ижтимоий ҳаётдаги муайян воқеа, ҳодиса ёки муаммо юзасидан ахборотни етказиб бериш орқали, унинг жамият учун аҳамияти, кенг аҳоли қатламлари учун долзарблигини таъкидлайди. Ахборот оқими ҳажман кенг, мазмунан ранг-баранг, узатилишга кўра тезкор бўлган бугунги кунда бу жараён янада чуқурлашиб бормоқда. ОАВ муайян хабарни узатиш ёки бирор бир ғоянинг моҳиятини очиб бериш орқали унинг ўзлаштирилишига, кишилар онгида барқарор тасаввурлар, образлар, кадриятларнинг шаклланишига ҳам кўмаклашади. Содда қилиб айтганда, у ижтимоий фикрга доимий ва изчил таъсир ўтказиш, уни шакллантира олиш имкониятига эгадир.

Медианинг бугунги кундаги ривожига ғоявий таъсир ўтказишнинг миқёси ва кўламининг кескин даражада ўсишига олиб келди. Шунинг учун ҳам медиалойиҳалар орқали амалга ошириладиган ва катта маблағ талаб қилмайдиган ғоявий таъсир ва тазйиқнинг ўзига хослиги шундаки у ўқувчи, тингловчи ёки томошабинга сездирилмасдан амалга оширилади ва бевосита қурбонларни келтириб чиқармайди. Ахборот душманни йўқ қилмаган, катта ҳаражатни талаб қилмаган ҳолда юқори самара беради. Бунда ғоявий таъсир йўналтирилган мамлакатлар аҳолисининг хоҳиш-истаклари, менталитети, мавжуд муаммолари жиддий ўрганилган ҳолда асосий диққат кишилар онги ва дунёқарашига таъсир кўрсатишга, шаклланган кадриятларни ўзгартиришга, уларнинг регуляторлик

ролини камайтиришга ёки бутунлай йўққа чиқаришга қаратилади. Бундай таъсир ўтказишда даврий нашрлар тадрижийлик, радио ва телевидение фрагментли узатиш усуллари билан фойдаланишмоқда.

Оммавий ахборот воситалари ва маънавий-ғоявий таҳдидлар ҳақида гап кетар экан, энг аввало ғараз мақсадларда амалга оширилаётган ташқи ғоявий таъсирлар, мамлакатимиз ҳаётида содир бўлаётган ўзгаришларга холис ёндашув байроғи остида берилаётган бир ёқлама ахборотлар ва баҳоларнинг олдини олиш, уларга қарши объектив маълумотларни кишиларга тезкор, тизимли ва тадрижий етказиб бериш масаласи долзарб бўлиб турганини алоҳида қайд этиш зарур. Шундай вазиятда ҳар хил шаклу шамойилда чиқаётган бундай уринишларга қарши халқимиз ҳаётида содир бўлаётган ижобий ўзгаришлар ҳақида ҳикоя қилувчи чуқур таҳлилий маълумотларни мунтазам бериб бориш, фуқароларимизнинг ижтимоий фаоллигини кучайтириш, турли ижтимоий тоифа ва гуруҳларнинг қизиқиш ва интилишлари, ҳаётий манфаатларини ёритиш, фикрга қарши фикр, ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифат билан курашиш ҳар қачонгидан ҳам ҳаётий-амалий аҳамият касб этади. Шу билан бирга, оммавий ахборот воситалари олдида Ўзбекистондаги вазият, турли соҳаларда эришилган ютуқлар бўйича объектив ахборотларни жаҳон жамоатчилигига вақтида етказиб бериш ҳамда мамлакатдаги реал воқеликнинг ундан ташқарида ҳам тўғри ва ўринли қабул қилишларига эришишдек муҳим вазифа борлигини ҳам таъкидлаш зарур.

Аҳолининг холис ва ҳаққоний ахборотга эга бўлишини таъминлаш, юртдошларимизнинг маданий савияси, билим ва дунёқарашини ошириш, қадимий анъаналаримиз, тарихий меросимизни асраб-авайлаш ва ривожлантириш, шу билан бирга, фуқароларимиз онгида демократик кадриятлар, гражданлик позициясини шакллантириш, ёш авлодни ватанпарварлик ва умуминсоний кадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашни оммавий ахборот воситалари олдида турган яна бир муҳим вазифа сифатида қайд этиш мумкин. Инсон кундалик ҳаётида турли нарсалардан фойдаланади. Инсон уларни истеъмол қилар экан ҳар гал муайян тартиб-қоидалар, содда қилиб айтганда, маданиятга риоя қилади. Айтайлик, кийим-бош кийиш ёки озиқ-овқат истеъмол қилишнинг ўзига хос маданияти бор. Бугунги кунда ахборот ҳам истеъмол қилинадиган товарга айланган экан, ҳар бир инсон ёки алоҳида олинган жамият ўзида уни истеъмол қилиш маданиятини тарбиялаши лозим. Хўш, ахборот истеъмоли маданияти деганда нимани тушуниш керак?

Ахборот истеъмоли маданияти, энг умумий маънода, ахборот оқимидан инсон манфаатлари, камолоти ҳамда жамият тараққиётига хизмат қилувчи маълумотларни қабул қилиш, саралаш, тушуниш ва талқин этиш хизмат қиладиган билимлар, қобилият ва малака тизимини англатади. Глобаллашув, модернизация ҳаётимизга ҳар куни янги тушунчаларни олиб кираётир. Машина, ускуна, жиҳозлар, технологик жараёнлар янгиланиб, замонавийлашаётир. Чунки эскирган билим, кўникма, малака булар – иқтисодий жиҳатдан эски товар. 2020 йил чиққан планшетга 2023 йилдаги дастурни қўйиб бозорга чиқарган компания ўзини ўзи синдиради. Шунинг учун кучли, бой компаниялар “Янгисидан борми?”, дейди. Янги билим, ноу-хау, технологияларни ярата оладиган мутахассисларни дунёнинг қаерида бўлмасин, топиб олади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ахборот ва ахборотлаштиришга оид норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўплами. — Т.: Адолат, 2008. — 41–48 б.
2. Дўстмуҳаммад Х. “Оммавий ахборот воситаларини ривожлантиришнинг демократик андозалари” Т., “Ўзбекистон”- 2005, 56 бет, Б. 3.
3. Отамуродов С. Глобаллашув ва миллий – маънавий хавфсизлик. Т., “Ўзбекистон”, 2015, -Б.266.